SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1590

av Markus Selin (S)

Ett data- och digitaliseringsutskott i riksdagen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nytt och ständigt utskott i riksdagen med ett samlat ansvar för övergripande data- och digitaliseringsfrågor och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Motivering

Digitaliseringen förändrar förutsättningarna för hur samhället fungerar, hur ekonomin utvecklas och hur människor lever sina liv. Artificiell intelligens, automatiserat beslutsfattande, avancerad datahantering och uppkopplade system påverkar i dag allt från välfärd och arbetsmarknad till näringsliv, försvar och demokrati.

Rätt använd kan digital teknik bidra till högre produktivitet, bättre offentliga tjänster, effektivare välfärd och nya innovationer. Samtidigt växer utmaningarna kring cybersäkerhet, personlig integritet, kompetensförsörjning och samhällets beroende av ett begränsat antal globala teknikleverantörer. Digitaliseringen är därmed inte längre en avgränsad teknikfråga, utan en strategisk samhällsfråga som berör Sveriges konkurrenskraft, säkerhet och demokratiska motståndskraft.

Riksdagens organisation behöver spegla denna verklighet. Digitaliseringsfrågorna berör i dag flera av riksdagens utskott. Frågor om digital förvaltning, artificiell intelligens, elektronisk kommunikation, cybersäkerhet, dataskydd och digitala

plattformar behandlas utifrån olika politikområdens perspektiv. Det är naturligt att sakfrågor även fortsättningsvis hanteras inom respektive utskotts ansvarsområde. Samtidigt riskerar digitaliseringens tvärgående konsekvenser att hamna mellan dessa ansvarsområden, vilket försvårar en samlad bedömning av hur beslut inom ett politikområde påverkar andra delar av samhället.

Sverige har en nationell digitaliseringsstrategi för perioden 2025–2030 och en särskild AI-strategi. Dessa visar på bredden i den digitala omställningen och behovet av långsiktighet, samordning och uppföljning. Riksdagen behöver ha motsvarande förmåga att följa utvecklingen, granska regeringens arbete och bedöma om lagstiftning och politiska åtgärder sammantaget möter samhällets behov.

Den snabba utvecklingen inom artificiell intelligens innebär att nya tekniska möjligheter får genomslag på allt fler samhällsområden. Generativ AI kan förändra arbetsuppgifter och yrken, effektivisera offentlig verksamhet och stärka företagens innovationsförmåga. AI-agenter och system som självständigt utför uppgifter aktualiserar nya frågor om ansvar, säkerhet och mänsklig kontroll. Syntetiskt ljud, bilder och video gör det lättare att manipulera information och utge falskt innehåll för att vara äkta. Algoritmiska system kan påverka människors tillgång till information, tjänster och möjligheter utan att konsekvenserna alltid är synliga.

Data har samtidigt blivit en strategisk resurs för innovation, forskning, näringsliv och offentlig förvaltning. Förmågan att samla in, förvalta, dela och använda data på ett säkert och ändamålsenligt sätt får allt större betydelse. Dessa frågor kan inte enbart betraktas som tekniska eller administrativa. De berör demokrati, rättigheter, ekonomisk utveckling och förtroendet för samhällets institutioner. Riksdagen behöver därför en samlad parlamentarisk förmåga att analysera och följa upp utvecklingen.

Sveriges digitala förmåga är i hög grad beroende av internationella leverantörer av molntjänster, programvara, datalagring och beräkningskapacitet. Därtill kommer beroenden av halvledare, elektroniska kommunikationsnät och andra kritiska komponenter i den globala teknikindustrin. Internationellt samarbete och öppna marknader är viktiga för Sveriges utveckling, men staten måste också kunna identifiera och hantera strategiska beroenden.

Cyberangrepp, sabotage, leverantörsstörningar och avbrott i digital infrastruktur kan få konsekvenser långt utanför den verksamhet där störningen först uppstår. I ett försämrat säkerhetspolitiskt läge är digital motståndskraft en viktig del av både totalförsvaret och samhällets krisberedskap. Frågor om digital infrastruktur,

cybersäkerhet, datalagring och leverantörsberoenden behöver därför bedömas i ett sammanhang.

Digital suveränitet innebär inte att Sverige ska vara självförsörjande på all digital teknik. Det innebär att Sverige ska ha tillräcklig kunskap, kontroll och handlingsförmåga för att kunna fatta självständiga beslut, skydda sina intressen och upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Ett samlat parlamentariskt perspektiv kan stärka förutsättningarna att värna Sveriges handlingsfrihet och långsiktiga konkurrenskraft.

Digital teknik ska bidra till ett bättre samhälle. Den ska kunna frigöra tid för välfärdens personal, förenkla kontakterna med myndigheter och förbättra kvaliteten i offentliga tjänster. Men nyttan uppstår inte automatiskt. Digitaliseringen får inte leda till att människor ställs utanför när samhällsservice blir alltmer digital. Det måste finnas fungerande alternativ när digitala tjänster inte är tillgängliga eller när tekniken inte fungerar.

När myndigheter och andra offentliga aktörer använder AI och automatiserade beslutsprocesser måste krav på rättssäkerhet, insyn, integritet och möjlighet till ansvarsutkrävande upprätthållas. Den digitala utvecklingen ska stärka människors frihet och möjligheter, inte göra dem mer beroende av ogenomskinliga system. Riksdagen behöver kunna följa digitaliseringens samlade konsekvenser för välfärden, jämlikheten och människors tillgång till samhällsservice.

Ett data- och digitaliseringsutskott bör ha ett tydligt uppdrag att hantera de övergripande och tvärgående frågorna inom data- och digitaliseringsområdet. Det kan bland annat omfatta artificiell intelligens, dataförvaltning och datadelning, digital infrastruktur, digitala plattformar, cybersäkerhet, digital suveränitet, personlig integritet och digital delaktighet. Utskottet bör även kunna följa upp genomförandet av nationella strategier och analysera hur ny teknik påverkar lagstiftning, samhällsekonomi, offentlig verksamhet och demokrati.

Ett sådant utskott skulle skapa bättre förutsättningar att identifiera långsiktiga behov, uppmärksamma målkonflikter och bedöma om Sverige har de institutionella och tekniska förutsättningar som krävs för att tillvarata digitaliseringens möjligheter. Det skulle också stärka riksdagens möjligheter att granska regeringens arbete och utkräva politiskt ansvar.

Utskottets uppdrag bör utformas så att ansvarsfördelningen gentemot befintliga utskott blir tydlig. Avsikten är inte att flytta varje digitalt relaterad sakfråga från dess

nuvarande utskott, utan att ge de tvärgående frågorna en permanent och sammanhållen parlamentarisk hemvist.

Riksdagens arbetsformer måste kunna utvecklas i takt med att samhället förändras. När data, artificiell intelligens och digital infrastruktur får allt större betydelse för Sveriges välstånd, säkerhet och demokratiska motståndskraft behöver även riksdagen stärka sin förmåga att hantera dessa frågor samlat. Ett data- och digitaliseringsutskott skulle bidra till en mer långsiktig, kunskapsbaserad och sammanhållen digitaliseringspolitik, med människan, välfärden och Sveriges långsiktiga intressen i centrum.

Mot denna bakgrund bör riksdagen ge riksdagsstyrelsen till känna att ett nytt och ständigt data- och digitaliseringsutskott bör inrättas.

Markus Selin (S)